

ЗА НЕПРИДРУЖЕНИТЕ ДЕЦА БЕЖАНЦИ, ТЪРСЕЩИ ИЛИ ПОЛУЧИЛИ ЗАКРИЛА

ТЕМАТИЧЕН ДОКЛАД ОТ ИЗВЪРШЕНИ ПРОВЕРКИ И ОЦЕНКА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ПРАВАТА НА НЕПРИДРУЖЕНИТЕ ДЕЦА БЕЖАНЦИ, ТЪРСЕЩИ ИЛИ ПОЛУЧИЛИ МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Целта на настоящия тематичен доклад, изготвен от експерти на националния омбудсман, след извършени проверки в Регистрационно – приемателните центрове /РПЦ/ на Държавната агенция за бежанците /ДАБ/ и оценка на действащата правна рамка, на практиката по приемане и социална защита на непридружените ненавършили пълнолетие деца, търсещи или получили международна закрила в Р България, е да се насочи вниманието на институциите и обществеността към особено уязвимото положение на непридружените и отделени от семействата си деца, бежанци; като се идентифицират съществуващите проблеми и трудности, да се очертаят предизвикателствата, пред които е изправена страната ни.

На тази база да се формулират препоръки, с които да се подкрепят компетентните институции в работата им по осигуряване на правата и интересите на тази група деца, в съответствие с европейските и международни стандарти.

Конкретен повод за проверката на омбудсмана на Р България стана Отворено писмо на Сдружение „Съвет на жените бежанки в България“, в което те призовават за спешни действия за изграждане на защитено пространство за настаняване на непридружени малолетни и непълнолетни деца, бежанци, търсещи или получили закрила.

В писмото се посочва, че по данни на социални работници към Съвета, работещи на територията на Приемателен център кв. Военна рампа, до този момент децата, настанени в центъра, на възраст между 10 и 18 години, най-често деца от Афганистан, в общия случай се настаняват в общи спални помещения, заедно с възрастни мъже.

Тревогата на Съвета на жените бежанки е продиктувана от „особената уязвимост на малолетните и непълнолетни лица от Афганистан, поради някои културални традиционни практики, които поставят децата в

ситуация на риск от физическа, психическа и сексуална злоупотреба от страна на пълнолетни лица в общността.“

„Ясно са очертани рисковете, пред които са изправени децата в юношеска възраст, каквито са непридружените, тяхната податливост и склонност към подражание на по-възрастните, с които живеят и споделят едно пространство. Това увеличава възможността от въвлечането им в трафикантски канали, склоняване към употреба на алкохолни и наркотични вещества, както и злоупотреба и насилие“ – се посочва още в писмото. „Тези данни, в контекста на зачестилите случаи на конфликти, съпроводжани от насилие, сбивания, както и увеличеното напрежение между търсещите закрила, поставя живота и здравето на децата в опасности.“

Данните за доклада са събрани при обходите на РПЦ Овча купел и приемателните центрове в кв. Военна рампа и кв. Враждебна; РПЦ с. Баня, община Нова Загора; РПЦ Харманли и Транзитен център Пъстрогор, както и от интервюто, проведено с главния секретар на община Харманли. В хода на проверката са проведени разговори с директорите на РПЦ –тата, началниците на приемателните центрове; служители на ДАБ и социални работници; социални медиатори от БЧК; представители на БХК – работещи на територията на центрoвете.

В доклада са включени данни от наблюденията за участието на непридружените ненавършили пълнолетие деца в различните етапи на процедурата по международна закрила; както и информация за действията, които се предприемат след това спрямо детето, получило статут.

В проверката се направи **опит да се проследи пътят на непридружения непълнолетен бежанец в България**; координацията и комуникацията на различните участници в процеса, тяхната ефективност и достатъчност. Разгледани са различни аспекти от процедурата като: първоначален прием на непридруженото дете в РПЦ; регистрация; правна и социална защита; назначаване на представител; настаняване в жилищния блок; достъп до здравеопазване. Изследвана е практиката по прилагането на чл. 25 от ЗУБ за определяне на представител на детето, както и различните подходи на кметoвете на общините, на чиято територия се намира съответния приемателен център.

Проверката на омбудсмана е провокирана и от наблюдението, че все повече деца попадат в подобно положение. По данни на Евростат, на ДАБ и на неправителствени организации, делът на непридружените ненавършили пълнолетие деца бежанци се е увеличил спрямо общия брой

лица. Причините, които самите деца, посочват при интервюта са почти идентични: военни конфликти и гражданска война; преследване на родителите им; желание за присъединяване към части от семействата им, които най-често според тях се намират на територията на Германия.

Докладът няма претенциите да очертае цялостна картина на положението на непридружените ненавършили пълнолетие деца и да изготви анализ, съобразно европейските и международни стандарти в тази област, а е по-скоро моментна снимка на положението и на реалната ситуация, в която се намират тази група деца, които са на територията на Р България, техните потребности и действия, както и практиката, създадена от административните органи. Да посочи отделни аспекти в процедурите, които изискват особено внимание на компетентните институции, координация и ясно разграничаване на ролите и отговорностите им, а не формалното им изпълнение.

ОПРЕДЕЛЕНИЯ

В Общ коментар № 6 на Комитета по правата на детето на ООН „Третиране на непридружени и отделени от семействата си деца извън държавата им по произход“, определението на непридружени деца е съгласно чл. 1 от Конвенцията за правата на детето, **„деца, които са отделени от родителите си, така и от останалите роднини, и за тях не полага грижа възрастен, който по силата на закон или на обичай е отговорен за това“**.

Комитетът по правата на детето дава определение и за **„отделени от семействата си деца“**, като това са деца, отделени от родителите си или от основното лице, полагало грижи за тях по силата на закон или на обичай, но не непременно негов роднина. Следователно това са деца, които могат да бъдат придружавани от други възрастни членове на семейството.

В българското законодателство се използва само определението „непридружени малолетни и непълнолетни деца“, като не се прави разграничение между двете основни категории. Използва се определението за непридружено непълнолетно лице, дадено в чл. 2, параграф 1, буква л) на Директива 2011/95/ЕС относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, **„непридружено непълнолетно лице“ означава непълнолетно лице, което пристига на територията на държавите-членки, без да е придружено от пълнолетно лице,**

отговорно за него по силата на закон или на практика на съответната държава-членка, докато грижата за него не бъде реално поета от такова лице; включва се също така непълнолетно лице, което е оставено непридружено след влизането му на територията на държавите-членки.“

Определение на понятието непридружено лице е дадено в § 1, т.4 от Допълнителните разпоредби на действащия ЗУБ:

"Непридружен" е този малолетен или непълнолетен чужденец, който се намира на територията на Република България и не е придружен от свой родител или друго пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай.

ПРИЛОЖИМИ ПРИНЦИПИ:

Задълженията на държавите по Конвенцията важат по отношение на всяко дете на територията им и не се ограничават само до децата, които са граждани на държавата.

Произтичащите от Конвенцията задължения по отношение на непридружените и отделените от семействата си деца важат за всички структури на държавната власт /изпълнителна, законодателна и съдебна/. Те включват задължение за приемане на национално законодателство, създаване на административни структури и провеждане на дейности във връзка с изследване, разпространяване на информация, събиране на данни и комплексно обучение, които са необходими в подкрепа на тези мерки.

Най-добрият интерес на детето – първостепенно съображение при търсенето на краткосрочни и дългосрочни решения за непридружените деца чужденци. Този принцип е приложим в своята цялост и без изключение по отношение на децата, търсеци или получили международна закрила в Р България. За децата, търсеци закрила този принцип е изрично указан и в европейското законодателство (член 23 от Директива 2013/33/ЕС, т. нар. Приемателна директива¹), но така също и принципите за запазване целостта на семейството, достъп до образование и опазване на здравето, които са приложими както по отношение на децата, търсеци, така и за получените закрила (членове 23, 27 и 30 от Директива 2011/95/ЕС, т.нар. Квалификационна директива 234).

МОМЕНТНА СНИМКА НА НЕПРИДРУЖЕНИТЕ МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ ДЕЦА.

СТАНДАРТИ И ПРАКТИКА

Общ брой непридружени деца, регистрирани в центрoвете на ДАБ, към момента на проверката – 143:

- ✓ Приемателен център кв. Военна рампа – 49 непридружени;
- ✓ Приемателен център кв. Враждебна - 8 непридружени;
- ✓ РПЦ Овча купел - 30 непридружени;
- ✓ РПЦ с. Баня - 6 непридружени;
- ✓ РПЦ Харманли - 46 непридружени;
- ✓ Транзитен център Пъстрогор - 4 непридружени;

При проверката акцент се постави върху събирането на данни за следните области, гарантиращи спазването на правата и зачитане на интереса на непридружените малолетни и непълнолетни деца бежанци:

- **Грижа;**
- **Представителство на непридруженото дете;**
- **Достъп до здравни и образователни услуги;**
- **Сигурна и безопасна среда;**
- **Социална подкрепа;**

„Значителна част от общностните норми уреждат **стандарти на третиране на децата от категорията търсеци или получили международна закрила.** Между тях особено място се отделя на непридружените деца, търсеци закрила, които влизат на територията на Р България без своите родители.

Наред с проблемите, свързани с възрастта и опасностите, които възникват от попадането им в общите миграционни потоци и трансграничния трафик на хора, специално по отношение на непридружените деца, липсата на родителска грижа и контрол създава завишен риск за тяхната сигурност и допълнителни трудности при реализацията на правата им по време на производството за оценка на молбата им за закрила или след предоставянето на статут. Поради това, нормите на правото на ЕС признават необходимостта от предприемането на по-интензивни мерки и грижа за охраната на техните права и законни интереси от страна на държавната администрация. Наред с това правото на

ЕС създава изрични и задължителни правила, които следва да бъдат въведени в националните законодателства и практика, чрез които да се създадат както юридически, така и практически гаранции за опазване на най-добрия интерес на тези деца“ /Достъп до международна закрила на децата бежанци в Р България. Насоки за застъпничество./

Именно поради факта, че в България не се прави разделение на непридружени деца, придружени от възрастен и такива, които са разделени от семействата си, не се води такава официална статистика, а се съобщава общият брой регистрирани непридружени.

Трайна тенденция е, че от Сирия пристигат непридружени деца, които са водени от свой близък, а най-често сами са децата от Афганистан и Пакистан. По информация на служители на ДАБ установяването на семейната връзка на детето с роднина или със значим възрастен е затруднено поради липса на документи и се основава най-често на сведенията, дадени от детето и възрастния.

В голяма част от случаите непридружените малолетни и непълнолетни деца биват залавяни заедно с други чужденци, незаконно преминали границата на Република България, от служители на Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП), както ги наричат заловени на „зелена граница“. Настаняват ги най-често в разпределителен център Елхово, където децата, заедно с другите чужденци, преминават през процедури по установяване на самоличността и се прехвърлят в центровете на ДАБ.

Не се установиха данни за извършено насилие над деца при залавянето им, унизително отношение или уронване на достойнството на детето, **но омбудсманът е длъжен да напомни**, че съгласно разпоредбата на чл. 40 от Конвенцията на ООН за правата на детето: *„Държавите - страни по Конвенцията, признават правото на всяко дете, което е заподозряно, обвинено или признато за виновно в нарушаване на наказателния закон, да бъде третирано по начин, съвместим с чувството за достойнство и собствена стойност на детето, който укрепва зачитането от детето на основните права и свободи на човека и който взема предвид възрастта на детето, необходимостта да се подпомага реинтеграцията на детето и поемането от него на конструктивна роля в обществото“.*

Във връзка с **изпълнението на функциите на омбудсмана като Национален превантивен механизъм** по време на регулярните проверки във Домовете за временно настаняване на чужденци към Дирекция „Миграция“ се установиха нарушения на чл. 44, ал. 9 от Закона за чужденците, съгласно който *„принудително настаняване в специални*

домове за временно настаняване на чужденци към Дирекция миграция не се прилага по отношение на непридружени малолетни и непълнолетни лица“.

Трябва да се отбележи, че през 2015 г. се регистрираха няколко случая на малолетни и непълнолетни лица, които са включени в заповедите, издадени на възрастни лица, за налагане на принудителна административна мярка /принудително отвеждане до границата/ по Закона за чужденците в Р България, без същите да се познават или да е налице някаква роднинска връзка между тях.

Като причини за това положение се посочват:

- Липса на документи и невъзможност за установяване на самоличността на лицето;
- Трудна комуникация между Главна дирекция Гранична полиция и социалните служби по места в случаи, когато трябва да се приложи Закона за закрила на детето спрямо непридружените деца, особено в почивните дни и след края на работното време на отделите по закрила на детето.
- Трудности от технически характер при регламентиране на отговорностите на тези институции за транспортирането на децата

Приемане и регистрация:

Във всички регистрационно – приемателни центрове на ДАБ се спазва установената нормативно процедура по международна закрила на лицата, търсещи закрила.

Специалният закон – ЗУБ, не предвижда отделна, специална процедура, по която да се извършва регистрацията на непридружено дете, търсещо закрила. При регистрацията на детето присъства преводач и социален работник от центъра, като служителят, извършващ регистрацията, записва посочените данни за възраст, съобщени от детето. В редки случаи се прави медицинска експертиза за определяне на възрастта.

След регистрацията се оформя първоначалното досие на детето, като върху него се поставя гриф „непридружен непълнолетен“.

Като обща препоръка следва да се отбележи, че трябва да се положат усилия във връзка с идентифицирането на непридружените малолетни и непълнолетни лица на възможно най-ранен етап. Това трябва да бъде обща грижа на всички институции, които имат функции по първоначален прием. Това е гаранция, че по този начин може да се осигури сигурност и защита

на децата, както и да се планират и предоставят грижи, спрямо потребностите им.

Ролите и функциите на различните институции, имащи отговорности на различни етапи от движението на детето, трябва да бъдат регламентирани в общ документ, какъвто проект е подготвен под ръководството на ДАЗД още преди година и половина.

Настаняване и условия за непридружените малолетни и непълнолетни деца:

Съгласно чл. 29, (10) от ЗУБ: „По време на производството Непридружените малолетни или непълнолетни чужденци се настаняват до навършване на пълнолетие във:

1. семейство на роднини или при близки, приемно семейство, социална услуга - резидентен тип, или в специализирана институция при условията и по реда на Закона за закрила на детето;

2. други места за настаняване със специални условия за малолетни и непълнолетни лица.

(11) При определяне на мястото на настаняване на непридружен малолетен или непълнолетен се взема предвид мнението му. Доколкото е възможно, братята и сестрите се настаняват заедно, като се взема предвид най-добрият интерес на детето.

Установената практика е, че непридружените деца се настаняват в централите на ДАБ, които отговарят на категорията „други места за настаняване със специални условия за малолетни и непълнолетни деца“.

По време на проверката, в повечето центрове, установената практика е първоначално децата да се настаняват в отделни помещения, като след това децата сами се премествали при възрастните. В някои от централите децата още в началото се настаняват с посочен от тях възрастен или семейство.

Безспорно е, че през годините в ДАБ са правени различни опити за обособяване на отделно пространство за непридружени деца, като основните проблеми са произтичали от факта, че децата не са били информирани предварително и не е било отчитано тяхното мнение, което и било и една от причините за множеството бягства/ Мониторингов доклад за 2014 година за условията на приемане и социална защита на непридружени малолетни и непълнолетни лица, търсеци или получили международна закрила в Р България/.

За решаване на въпроси, свързани с настаняването и бита, отговорността е на социалните работници от Дирекция „Социални дейности и адаптация“ към ДАБ, но няма профилирани служители, специално определени за работа с непридружени малолетни и

непълнолетни, като основният аргумент за това е, че ДАБ не е орган по закрила по смисъла на Закона за закрила на детето.

Материалните условия в центрове на ДАБ са различни, като условията в с. Баня и Харманли са подобрили, но в никой от тях не се регистрираха специални усилия за подобряването им по отношение на специфичната уязвима група – непридружени деца.

Не бяха регистрирани данни за потребности на непридружено дете от здравни или социални нужди, които в централите да не могат да бъдат посрещнати, като това най-често става с подкрепата на НПО сектора.

В един от централите в София се установи, че лекарят не е запознат с това, че на територията има непридружени деца, които в случай на неразположение или здравни проблеми могат да останат неподкрепени.

Определяне на представител на детето по реда на чл. 25 от ЗУБ

С последните изменения и допълнения на ЗУБ през 2015 година се въведе изискването на чл. 25:

(1) На непридружен малолетен или непълнолетен чужденец, търсец или получил международна закрила, който е на територията на Република България, се назначава представител от общинската администрация, определен от кмета на общината или от оправомощено от него длъжностно лице.

(2) Когато малолетен или непълнолетен чужденец, търсец или получил международна закрила, е придружен от пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай, това пълнолетно лице се назначава от органа по ал. 1 за негов представител.

(3) Представителят на малолетния или непълнолетния чужденец, търсец или получил международна закрила, до навършване пълнолетие на лицето има следните правомощия в производствата по този закон:

1. да се грижи за правните му интереси в производствата по предоставяне на международна закрила до тяхното приключване с влязло в сила решение;

2. да го представлява пред всички административни органи, в т. ч. социални, здравни, образователни и други институции в Република България, с оглед защита на най-добрия интерес на детето;

3. да изпълнява ролята на процесуален представител във всички производства пред административните органи;

4. да предприема действия за осигуряване на правна помощ.

За съжаление, новото законодателно решение в разпоредбата на чл. 25, в сила от 16.10.2015 г. не дава отговор на редица съществени въпроси, свързани с регламентираното законово представителство, което от своя страна я прави неприложима в по-голямата ѝ част. Трябва да се отвори скоба и да се посочи, че с това задължение са натоварени най-вече кметовете на общините, в които са разположени приемателните центрове - София, Харманли, Хасково, Нова Загора, Свиленград.

В хода на проверката екипът на омбудсмана установи различна практика във връзка с представителството на непридружените деца. В някои приемателни центрове интервютата с деца се провеждат без представител.

За изясняване на ролята на представителя, екипът се среща със секретаря на община Харманли- г-жа Цонка Малева. Тя ни запозна с практиката на общината, като посочи, че един служител, който притежава необходимия опит да работи с деца в уязвимо положение е определен да бъде представител и на непридружените деца, търсещи закрила. Тя сподели още, че поради липсата на яснота относно функциите и ролята на представителя по отношение на това в какво се изразява конкретната помощ за непридруженото лице, извън подразбиращите се функции, за самия служител се създават затруднения в изпълнение на задълженията му като представител.

- На практика всяко лице, назначено в общината на длъжност, съгласно утвърденото длъжностно разписание, без залагане на допълнителни критерии, би могло да бъде натоварено с функциите на представител /регистрирана е практика, в която кметът на район е определил за представител на непридружени деца служител, който е изпълнявал длъжността куриер/;

- Установената практика по прилагане на чл. 25 все още е различна: има заповеди, с които кмет на район е определил няколко свои служители, които да изпълняват функциите на представител; в повечето случаи извън София кметовете определят с отделна заповед представител.

1. Поради това е належащо да се предприемат действия по: определяне на минимални критерии, на които е препоръчително да отговарят представителите на непридруженото дете по чл. 25 от ЗУБ;

2. Ясно да се дефинират конкретните му отговорности, вменени с функциите по изпълнение на представителството;

3. Остава неясна възможността самото дете да оспори заповедта, с която му е назначен представител, в случай на несъгласие;

4. Неясноти произтичат и по отношение на срока, за който се назначава представител;

Сигурност и безопасност за непридружените деца

Центровете на ДАБ са от отворен тип и поради това всеки настанен може да се движи извън тяхната територия, спазвайки правилата за вътрешния ред.

Практиката обаче по отношение на непридружените е различна. В някои от центровете в София излизането извън тях за непридружените е ограничено поради липса на определен представител. Установи се, че децата биват лишавани от организирани навън посещения на културни и природни обекти именно поради тази причина. Това не се установи в центровете извън София. През почивните дни за това се разчита единствено на охраната, която се осигурява от външна фирма. Като в някои от центровете бе споделено, че практиката е охранителите да са възрастни мъже, които трудно биха овладели рискова ситуация. Те нямат специални инструкции относно сигурността на непридружените деца.

Проверката на настанените в центровете се прави по установения ред – сутрин и вечер, като се отбелязва наличието по стаи. При регистриране на отсъстващ повече от 72 часа той губи правото си на настаняване, а за непридружените деца се установи също различна практика. В някои от центровете се обявяват непридружените за издирване след 48 часа, в други по общия ред – след 72 часа, но почти никъде не се установи прилагане на нормата на чл. 42 от Закона за закрила на детето, че „действията по издирване на изчезнало дете се предприемат незабавно“. По информация на директорите в някои от центровете децата се обявяват за издирване чрез ДСП, а в други директно с писмо до полицията.

Това води до извода, че е необходимо да бъде създадена процедура по отношение сигурността и безопасността на непридружените деца, която да унифицира практиката в центровете и да бъде съобразена с най-добрия интерес на детето и неговите права, установени в Конвенцията за правата на детето и Закона за закрила на детето.

По време на проверката не са изследвани въпросите как се осигурява сигурността и безопасността на непридружени деца, настанени в специализирани институции за деца.

Приемателен център кв. Военна рампа:

Общ капацитет на центъра – 800 човека;

Към 2.08.2016 г. настанени 479 лица;

Брой регистрирани непридружени , намиращи на територията на центъра – **49 деца**;

Щатен състав на центъра – 38 човека, от които 5-ма социални работници от дирекция „Социална адаптация“ към ДАБ;

След регистрацията на детето и откриване на преписка с гриф „непридружен непълнолетен“, ръководителят на центъра изпраща писма до Кмета на района в София, към който адресно се намира обектът; към директора на Дирекция Социално подпомагане“ и към председателя на ДАЗД.

В центъра ясно се разпознава проблемът с представителя на детето и изпълнението на функциите му по представяване на интересите на детето в производството, което в повечето от случаите е условно.

Споделеното мнение е, че приемателният център със своята специфика на организация и влияние на възрастните не е място за деца, особено такива, които не са придружени от своите родители.

С децата не може да се работи индивидуално, като например да се приучат към спазване на елементарни хигиенни навици.

Въпреки усилията на служителите и стриктно изпълнение на разписаните им задължения, те самите отчитат, че не могат да осигурят сигурна и безопасна среда на непридружените деца. Всички те споделят и разбират за рисковете, пред които са изправени непридружените деца. При афганистанците е разпространена употребата на хашиш, като това се прави и от децата.

Във центъра на кв. Военна рампа не могат да се преградят коридорите, за да се обособи пространство да децата, поради изискванията на пожарната служба.

Потребностите на непридружените деца, както и на всички деца в центъра от игри, забавления, културни и образователни занимания се осигуряват от неправителствени организации.

По отношение на назначаване на представител на децата в центъра на Военна рампа, се обръщат към кмета на район Сердика, като тук са деца от Афганистан, които в повечето случаи са сами. Не се установиха налични заповеди на кмета на район Сердика, с които да са назначени представители на непридружените деца. Съобщава се, че децата от Афганистан бягат много бързо от центъра и на практика необходимостта от представител отпада от обстоятелствата.

В последните няколко месеца не са регистрирани деца от афганистански произход с определена мярка за закрила по реда на Закона за закрила на детето или настанени в услуга от резидентен тип.

Има установен ред за подаване на сигнали и жалби от настанените лица, но той рядко се ползва от тях.

Трябва да се полагат повече усилия за подкрепа на екипите, които работят на територията на центровете.

Приемателен център кв. „Враждебна“

Общ капацитет на центъра – 370 човека;

Към 2.08.2016 г. настанени 253 лица;

Брой регистрирани деца, намиращи на територията на центъра – около 89 деца, като непридружените деца към деня на проверката са 8.

В центъра е назначен интервюист, който провежда интервютата на уязвимите групи-самотни майки с деца и на непридружените деца. В центъра са назначени социални работници от дирекция „Социална адаптация“ към ДАБ.

Служителите споделиха, че не срещат затруднения в съвместната си работа с район „Враждебна“ и социалните работници от ОЗД към ДСП - Оборище.

Непридружените деца се настаняват в отделни стаи, но при изявено желание от тяхна страна се настаняват с възрастен, когото познават. Така в една стая бяха настанени непридружени деца-брат и сестра, които са изявили желание да бъдат настанени със семейство, което познават.

На проверяващия екип направи впечатление, че на един от етажите стаите са обзаведени за провеждане на учебни и занимателни мероприятия, но същите са неизползвани и заключени.

Центърът разполага с медицински кабинет, в който се извършват първоначалните прегледи при настаняване на децата. Лекарят сподели, че не е запознат на територията на центъра да има непридружени деца, тъй като не се е случвало децата сами да търсят лекарска помощ от него.

В центъра също работят и представители на неправителствените организации.

Регистрационно -приемателен център кв. „Овча купел“

Общ капацитет на центъра – 860 човека;

Към 2.08.2016 г. настанени 350 лица;

Брой регистрирани деца, намиращи на територията на центъра – 130 деца, като непридружените деца към деня на проверката са 30.

В центъра е назначен интервюист, който провежда интервютата на уязвимите групи - самотни майки с деца и на

непридружените деца. В центъра са назначени социални работници от дирекция „Социална адаптация“ към ДАБ.

Служителите споделиха, че срещат сериозни затруднения при назначаване на представител от районната администрация на район „Овча купел“. По данни, предоставени от центъра на 500 искания, отправени към кмета на районната администрация за определяне на представител, не е имало отговор. Въпреки това, интервюта с непридружените деца са били проведени. Към момента служителите споделиха, че този проблем е намерил решение, като с изрична заповед, кметът на района е определил служител от администрацията да бъде представител на непридружените деца, регистрирани в центъра в процедурата по предоставяне на закрила.

Непридружените деца се настаняват в отделни стаи, но при изявено желание от тяхна страна се настаняват с възрастен, когото познават.

Транзитен център Пъстрогор, община Свиленград

По статут този център е транзитен, но от няколко месеца той покрива функциите на регистрационно приемателен.

Общ капацитет – 320 места

Настанени към момента на проверката – 88 лица, от тях 67 от Пакистан, 19 от Афганистан и 1 от Кот д'Ивоар.

Непридружени – общо 4 деца; две от Пакистан и две от Афганистан;

От началото на годината в центъра са регистрирани **217 непридружени: от които 178 – непълнолетни и 39 малолетни.**

Не се установи информация в центъра относно това колко от тях са получили статут и колко са с прекратени производства.

Практика – в рамките от 3 до 6 дни след регистрацията се определя дата за интервюто и тя се съобщава на кмета на общината. Кметът назначава едно и също лице за представител – юристът на общината – г-н Мариян Дервенков.

В Пъстрогор се установи и практиката, ако възрастен декларира връзка с детето, той се предлага на кмета да бъде назначен за представител, като се използва разпоредбата на чл. 25, ал. 2 *„Когато малолетен или непълнолетен чужденец, търсец или получил международна закрила, е придружен от пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай, това пълнолетно лице се назначава от органа по ал. 1 за негов представител.“*

Тук отново се постави необходимостта от специално разписване на това, кой какви ангажименти има за непридруженото дете.

Поставиха се въпроси относно това „как детето се отделя от групата и се настанява на определени и защитени пространства?“, Как се обяснява това на детето?, както и се обсъдиха причините, поради които доста често пълнолетни лица се определят за непълнолетни: ДАНС не прави интервю с непридружените; Разпознават се специалните изисквания за непълнолетни; При задържане има облекчаващи обстоятелства, които се вземат предвид от съда.

РПЦ – с. Баня, община Нова Загора

Общ капацитет – 70 души;

Настанени към момента – 73, като от тях децата са 38;

Непридружени деца – 6; За всички тях е информиран кмета на община Нова Загора.

В центъра също не се прави разлика между задълженията и функциите на назначения представител и социалния работник от ОЗД, които присъстват на интервюто.

В Баня имат същия проблем с бягствата на непридружените деца, които заедно с възрастните се включват в каналджийските канали.

Тук са регистрирани случаи на настаняване на деца – непридружени в ДДЛРГ с. Асеновец, както и единични случаи на интеграция на такива деца в България.

Личните лекари на децата са от медицинска практика в Сливен, но досега не са имали проблем с осигуряването на здравните потребности на дете.

РПЦ Харманли

Общ капацитет – 2 700 души;

Настанени към момента на проверката – 661 лица, 76 нововъведени;

Регистрирани непридружени 46 деца, като в групата на нововъведените също имаше такива деца;

От началото на годината – 146 непридружени;

Съобщава се, че единствено има определени интервюисти за работа с уязвими групи, които на практика водят интервютата с децата.

В периода на регистрация и първоначален медицински преглед на непридруженото дете се твърди, че винаги присъства социален работник, служител на ДАБ.

Децата се настаняват с възрастните, като най-често децата от сирийски произход се настаняват със семейство, а децата от Афганистан предпочитат да бъдат с групата на неженените мъже.

При проверката се съобщава, че за нито едно нововъведено непридружено не е имало нужда от спешна медицинска интервенция, поради насилие или злоупотреба с него по пътя. Служители от центъра споделиха, че общопрактикуващите лекари на територията на гр. Харманли отказват да бъдат лични лекари на непридружените деца, търсещи закрила.

Добра практика: В центъра ни информираха, че в община Харманли има изготвен въпросник за работа с деца и обстоятелствата, които трябва да бъдат проследявани.

Сумите, които децата съобщават за трафика, са от 300 до 1500 евро на дете, като има документирани разкази на деца за 6 000 евро.

Обща практика е да не се проследява от никоя институция положението на детето след получаване на статут.

Предизвикателства

- Децата не разполага с почти никакви средства за защита при въвличането им групите за трафик и каналджиите. Общо мнение е, че те изпълняват нарежданията на трафикантите или на неформалните лидери на групите;
- Не се прави съществена разлика между функциите на социалния работник от Отдел закрила на детето и на представителя, определен от кмета на общината, които присъстват на интервюто на детето, а именно кой за какво отговаря и какви действия предприема ако установи нарушение на правата на детето;
- За съжаление се констатира формално прилагане на разпоредбата на чл. 25 от ЗУБ за назначаване на представител, като това задължение не е съобразено с капацитета на общините и районите, на територията на която се намира центъра. **Регистрирана практика – поради натрупаните случаи, за които трябва се определи представител на непридруженото дете по реда на влязлата в сила нова разпоредба на чл. 25 от ЗУБ, от РПЦ Овча купел са**

изпратени 500 писма до районния кмет с искане. Разглеждайки тази хипотеза, ако кметът на район Овча купел вземе решение за един служител, който да бъде назначен за представител, това означава той да представлява интереса на 500 непридружени деца.

- Не се полагат усилия непридружените деца да се информират по подходящ начин за рисковете, които биха могли да възникват за тях при нелегалното им движение през границата, както и за процедурите по международна закрила и тяхното участие в тях.
- Не се полагат специални усилия по осигуряване и организиране на защитено пространство за непридружените деца, ползвайки добрите европейски практики и тези на неправителствените организации;
- Децата не се приемат като жертви на трафик, а като ползвачи, наред с възрастните, услуги на каналджии.
- Обща нагласа е, че каквито и мерки да се предприемат спрямо непридружените деца, те не могат да се прилагат и да бъдат ефективни поради това, че децата постоянно бягат, дори и тези, за които не е завършило с решение производството по международна закрила. Аргументите са, че децата не припознават страната ни като крайно място за интеграция и поради това потока на нелегално преминаващи непридружени деца е голям. Като страна членка на ЕС и страна ратифицирала Конвенцията на ООН за правата на детето, България трябва да подобри системата за прием и предоставяне на грижи на непридружените малолетни и непълнолетни деца, като по този начин се гарантират животът, здравето, сигурността и интересите им като особено уязвима група деца.
- Особен риск от злоупотреба и насилие има за малолетните непридружени деца, на които не се вземат пръстови отпечатащи и поради това трудно биха могли да бъдат проследени по пътя си.

Препоръки:

Поради нарастващия брой на непридружените малолетни и непълнолетни деца в Р България да се определят социални работници от системата на ДАБ за работа с тях, които да бъдат подготвени и обучавани.

С оглед регламентираното право в чл. 12 от Конвенцията на ООН за правата на детето свободно да изразява своето мнение, детето трябва да бъде информирано по подходящ начин относно процедурата по международна закрила, като за целта бъде адаптиран текстът на „Указания относно реда за подаване на молбата за статут, за процедурата, която ще се следва, за правата и задълженията на чужденците, подали молба за статут в Република България“, който ДАБ предоставя на непридружените малолетни и непълнолетни, така че той да бъде на разбираем за децата език, съобразен с възрастта им.

Да се положат усилия във връзка с процедурата по идентифицирането на непридружените малолетни и непълнолетни лица, като това да става на възможно най-ранен етап. Това трябва да бъде обща грижа на всички институции, които имат функции по първоначален прием. Това е гаранция, че по този начин може да се осигури сигурност и защита на децата, както и да се планират и предоставят грижи, спрямо потребностите им. Ще се преустанови практиката по регистрация на непълнолетни непридружени деца като придружени пълнолетни лица и да се настаняват в домовете за временно настаняване на чужденци.

Да се създаде регистър или база данни за броя на непридружените малолетни и непълнолетни лица, на които е определен представител, като в регистъра се вписва и името на съответния представител;

Със законодателни промени да се създаде работещ институт на представителството на непридружените малолетни и непълнолетни. Например създаване на модел, в който функциите на представители се възлагат на неправителствения сектор за развиване на професионално представителство, както и да се създаде механизъм за контрол върху тяхната дейност;

Да се изготвят предварителни критерии, на които следва да отговаря служителят, назначен за представител с оглед на законовите му правомощия по оказване на подкрепа и грижа на непридружено дете. Удачно би било при разработване на тези критерии участие да имат представители на ДАЗД и АСП.

Да се осигури практическо обучение на назначените представители на непридружените деца, в съответствие с добрите практики и стандартите.

Да се подкрепи създаването на мрежа от назначени представители, както и възможност за обмен на добри практики и за решаване на възникнали проблеми.

Ясно да се конкретизират функциите на социалните работници по отношение на ролята им по време на производството за предоставяне на статут във връзка с процедурите по прилагането на чл. 25 ал. 5 от ЗУБ във връзка с чл. 15, ал. 7 от Закона за закрила на детето и разписаните отговорности на ДАБ и ДАЗД .

Да се създадат обособени места за настаняване на непридружените малолетни и непълнолетни, в които да има специален режим, съобразен с интересите на децата, в които да получават необходимите грижи и подкрепа.

Да се гарантира достъпът на непридружените деца до обучение по български език, с цел осигуряване на първоначална адаптация и успешна интеграция, като се посочат сроковете, в които да се реализира обучението, въпреки устойчивото мнение на служителите на ДАБ, че децата не са мотивирани за това.

Да се предприемат спешни действия по приемане на изготвения от работна група Проект на Координационния механизъм за взаимодействие между институциите и организациите за гарантиране на правата на непридружените деца чужденци, пребиваващи в Република България, включително търсеци и получили международна закрила;

При всички тези действия да се спазват препоръките, изведени в Общ коментар № 6 на Комитета по правата на детето за третиране на непридружени и отделени от семействата си деца извън държавата им по произход.

Всички тези усилия на държавата и на нейните институции, в партньорство с гражданския сектор, трябва да бъдат насочени към закрила правата и интересите на всички деца бежанци, намиращи се на територията на Р България.